

Gyertyagyújtás, vendégség, igyekezet

Eljöttek Hanuka napjai. Az ünnep legkiemelkedőbb micvája és jellegzetessége a gyertyagyújtás. Szintén fontos eleme ezeknek a napoknak a *Hálél*, vagyis dicsérő zsoltárok, melyet a reggeli ima után szoktunk mondani.

A gyújtás ügyében egy gyakran felmerülő kérdés, hogy mikor gyújtsuk meg a gyertyát?

Mivel a Talmud nem fogalmaz egyértelműen¹, ezért a későbbi rabbik vitatkoznak azon, hogy a naplemente eleje vagy a vége a gyújtás megfelelő ideje.

A mi szokásunk Magyarországon – az askenázi rabbik véleményét követve – a naplemente vége, vagyis a csillagok feljövetele, ami idén Budapesten 16:45 körülre esik.

Ugyanott a Talmud azt mondja, hogy addig kell meggyújtani a gyertyákat, amíg szó szerint „*el nem fogynak a lábak a piacról [utcáról]*”.

עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגְלֵ מִן הַשּׁוּק

Ezt szinte minden magyarázó úgy érti, hogy nagyjából fél óras időtartam². A hanukai gyertyagyújtás egyik fő gyökere ugyanis a *pirszumá deniszá*, vagyis a csoda hirdetése – ez pedig attól függ, hogy mennyien vannak a közterületen, akiknek a csoda hirdethető.

Ugyanez a meghatározás az oka annak is, hogy amikor pénteken estére gyújtjuk meg a hanukai gyertyákat (még a szombati gyertyák meggyújtása előtt), akkor gondoskodunk róla, hogy még fél óráig égjen a csillagok feljövetele után.

A gyújtás persze kizárólag világosban, még a jóval a naplemente kezdete előtt szabad. Ezért ilyenkor vagy nagyobb méretű viaszgyertyákat vásárolunk, vagy ha olajjal gyújtunk (ami a

Farnadi-Jerusáلمي Avija rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

¹ Akkor kell a gyertyákat meggyújtani, „*amikortól lemegy a Nap*” (Sábát 21b).

² A régi időkben, amikor még nem volt fejlett közvilágítás, feltehetjük, hogy a teljes sötétségben már lényegesen lecsökkent az utcán a forgalom.

micva legszebb teljesítése, hiszen ez emlékeztet az olajcsodára) akkor több olajat kell teszünk bele.

Ez a gyertyagyújtás időpontjától kezdve egészen a csillagok feljövetelét követő 30 percig összesen körülbelül egy és háromnegyed órának megfelelő mennyiség.

Nem kellene újragondolni a 30 percet?

Ha már égett a gyertya 30 percig (hétköznap), és utána valamiért el kell mennünk, és tűzvédelmi aggodalmaink vannak, akkor szabad eloltanunk ezt a gyertyát³.

Ez szintén ugyanebből a törvényből fakad, hogy csak addig kell égnie a gyertyának, amíg „a lábak el nem fogynak az utcáról”.

Ezt a feltételt napjainkban is megőrizzük, annak ellenére, hogy ma még jóval 17 óra után is hosszú órákon keresztül jelentős az utcai forgalom.

Ha ezt a törvényt valami miatt megváltoztatnánk, és a modern életritmushoz igazítanánk, akkor felmerülhetne, hogy miért is mehetünk el otthonról azután, hogy a gyertya égett 30 percet?

Hasonlóan, az is felmerülhetne, hogy miért érzük be azzal, hogy a péntek délután meggyújtott hanukagyertya mindösszesen kevesebb mint 2 órán keresztül ég? Hiszen még 4-5 óra elteltével is járnak emberek az utcákon! Ők talán ne értesüljenek a csodáról?

Másrészt viszont, ha komolyan vesszük a félórás időkorlátot, akkor az is magyarázatra szorul, hogy hogyan gyújthat gyertyát egy olyan ember, aki az első félóra elteltével (esetünkben 17:15 után) érkezik meg otthonába?

Az tűnik a logikusnak, hogy ha a régi idők emberének a 30 perc elegendő volt a csoda hirdetésére (illetve befogadására), akkor ugyanez a mennyiség napjainkban is elég, függetlenül attól a sok egyéb tevékenységtől, amit ezekben az órákban végzünk.

A törvény radikális változtatása pedig – mint azt a fenti kérdések is mutatják – számos nehézdilemmát vonna maga után.

Az első félóra kitüntetett fontossága

Ez azonban nem válaszol arra, hogy mi a helyzet, ha valaki későn érkezik (17:15 után) a gyertyagyújtásra?

Hiszen ha továbbra is a talmudi „félórás szabályt” számítjuk mérvadónak, akkor az ezutáni gyújtás jelentősége már megkérdőjelezhető.

Ezt a kérdést már a Talmud egyik legkorábbi magyarázója, a toszafisták⁴ is feltették. Ők azt mondták, hogy manapság már nem kint, az utcán gyújtunk, hanem a saját lakásunkban. Így az elsődleges célközönség a házuk népe, akiknek egy későbbi időpontban is hirdethetjük a csodát⁵.

3 *Sulchán Áruh OC 672:2, Misna Berura 672:6.* Helyes még a gyertya meggyújtásakor kikötni, hogy csak az első félórának megfelelő olajmennyiséget szánjuk a micvára, így a maradék nem szentelődik meg, és más célra is használható marad.

4 *Toszfot, Sábát 21b, DH „dei lo idlik”.*

5 Ennek a változásnak az eredete a középkorból ered, amikor nem a tolerancia szelleme uralkodott, és sajnos veszélyes volt nyilvános helyen meggyújtani a hanukagyertyákat. Ez kissé paradox, hiszen maga az ünnep éppen a hős makkabeusok bátor küzdelméről szól, melyet a vallásszabadságért vívtak – nem a félelem jegyében, hanem az önfeláldozás szellemében. A rejtőzködő hanukagyertyák azonban abban a nehéz időben is reményt és fényt adtak, hogy a középkori elnyomtatás is véget ér idővel, akár csak a görögök uralma.

E válasz alapján szabad a gyertyát meggyújtani a későbbi időpontban, egészen hajnalhasadtáig, sőt, még áldást is mondhatunk az ilyen gyújtásra.

Azonban mindezzel együtt a rabbik felhívják a figyelmünket, hogy ha csak lehetséges, ne tervezzünk semmi mást arra az időre (még Tórát se tanuljunk⁶!), hanem igyekezzünk minél hamarabb teljesíteni a micvát, éppúgy, ahogyan azt Bölcseink az eredeti formájában meghagyták számunkra.

Vendégek és gyanakvó járókelők

Mi a helyzet akkor, ha vendégségbe vagyunk hivatalosak – vagy éppenséggel egy hanukai buliba?

A fenti elvek alapján a tökéletes megoldás az, ha először gyújtunk, várunk 30 percet, eloltjuk (ha szükségesnek látjuk), és csak azután indulunk el.

A Talmud ír egy hasonló esetről, amikor a vendég számára gyújthat a vendéglátója (*Sábát 23a*). Ilyenkor a vendég egy kisebb pénzösszeg, (úgynevezett *prutá*) által hozzájárulhat, és így „részesedést vásárolhat” a micvéből.

Ám ez kizárólag olyan vendégről szól, aki ott is éjszakázik (*ld. Misna Berura 677:12*). De még ennek a vendégnek sem olyan egyszerű a dolga, mint amilyenek elsőre látszik.

Ugyanis ugyanazon az oldalon a Talmud arról is ír, amikor az ember saját otthonában

két különböző irányba néző ablak van. Ilyenkor köteles mindkettőben meggyújtani a hanukagyertyát, nehogy meggyanúsítsák azok, akik csak az egyik ablaka alatt haladnak el⁷.

Ebből persze következik, hogy az ottalvós vendégre is érvényes ugyanez a szabály (*ld. Sulchán Áruach OC 677:1*): a házigazda maga is köteles lenne gondoskodni az extra ablakról, ezt a kötelességet pedig a vendég megörökli, ha a vendégszoba ablakáról van szó. Ilyen esetben a vendégnek kell gyújtania, és nem elég „betársulnia” a házigazda gyertyájába.

Sőt, még olyan vélemény is van, mely szerint akkor is gyújtson a vendég, ha nincs külön ablaka. Ez a vélemény az előbb említett „gyanakvás” elvét terjeszti ki, mondván, hogy manapság már mindenki szokott saját gyertyát gyújtani, és ha a vendég ezt nem teszi meg, rá is gyanakodni fognak⁸.

Ha a vendég azonban a saját otthonában alszik, és csak későn ér vissza (és indulás előtt sem tud gyújtani, valamilyen oknál fogva), akkor inkább gyújtson a saját otthonában, későn, minthogy a vendégségben tegye. Mint fentebb írtuk, ezt egészen hajnalhasadtáig is megteheti, áldással.

A kohénok igyekezete

Mindebből tanulhatjuk az igyekezet kiemelt fontosságát Hanukakor. Hiszen ez az az ünnep, amihez ennyire erősen kötődik az a bizonyos, kitüntetett 30 perc, amikor a gyer-

6 *Ld. Misna Berura 672:10*. Semmilyen más tevékenységbe ne kezdjünk bele az erre szánt időben, sőt, még ha bele is kezdtünk, akkor is inkább szakítsuk meg, és gyújtunk meg a gyertyát.

7 Ugyanitt tárgyalja röviden a Talmud azt a sokakat érdeklő kérdést, hogy egyáltalán miért kell nekünk azzal törődnünk, hogy mások minket mivel akarnak meggyanúsítani? Forrást keres és talál erre az elvre a *péá [mező széle]* törvénye kapcsán, ahol a szegények azok, akik a gazdag mezőtulajdonosokat nézik nem mindig eléggé jó szemmel.

8 *Misna Berura 677:3* szerint helyes figyelembe venni ezt a szigorítást, azonban az *Áruach háSulchán 677:2* megkérdőjelezi ezt a gondolatmenetet.

tyáknak égniük kell, a nyilvánosság szeme láttára.

A *Bách* magyarázata (670:4, melyet *Máháram miRotenburg* nevében hoz) szerint mindez nem véletlen: a hanukai csoda a kohénok által történt, hiszen a csatát – és később a királyságot – éppen a főpap és családja szervezte és vezette. A kohénoknak általában fontos, hogy nagy igyekezettel hajtsák

végre a szent szolgálatukat⁹, de ebben az időben megtorpant a nagy igyekezetük.

Ezért okozta a Gondviselés azt, hogy éppen ők legyenek azok, akik erőt vesznek magukon, felülkerekednek a természetükön, és önfeláldozó harcot vívnak a Tóra törvényeiért. Ezáltal pontosan azt javítják ki, amiben a hiányosság keletkezett: a saját igyekezetüket Szentély szolgálatáért.

Kedves Közösség,

Csütörtök este (16:45-től) gyűjtjük meg Hanuka első gyertyáit. A városszerte számos program adjon erőt és lelkesedést mindnyájunknak ezekben az időkben is! A Bét Jehuda közösségben három napon át találkozunk ez alkalomból: pénteken, szombaton és vasárnap.

Időpontok Budapesten:

Hanukai gyertyagyújtás **péntek délután** legkorábban: 14:59-től.

Szombati gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 15:34-ig.

Szombat kimenetele / hanukai gyertyagyújtás legkorábban: 16:45.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Szombat reggel 8:30-tól tanulunk, 9:00-tól imádkozunk.

Hálél, újjholdhirdetés, jorcájt (*Rosenfeld Dániel, nagymamája után*) majd kidus és lakoma.

Vasárnap délután 16 órától: negyedik gyertya meggyújtása, és közös ünneplés a Bét Jehudában! Fánk, latkesz, forraltbör, kiállítás, kvíz, gyerekprogram, tanítás, élőzene!

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:27-ig.

Chánuká Száméách! Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN III. évfolyam 13. számát

Eisler Gábor András adományozta

Roykó (szül. Rosenzweig) Valéria és Edit

emlékének szentelve.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelkeik felemelkedésére!

⁹ „A kohénok igyekvők” (כהנים זריזים הם) a Talmudban gyakran ismétlődő kifejezés, halachikus elv (pl. *Sábát 114b*).